

УДК 373.61

Ю. М. Лопатинський,
д. е. н., професор кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9125-7818>
Л. Д. Водянка,
к. е. н., доцентка кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8153-2532>
Р. В. Хіль,
аспірант кафедри бізнесу та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-4591-9667>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.3.37

РОЗВИТОК ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Yu. Lopatynskyi,
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Business
and Human Resource Management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University
L. Vodianka,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Business
and Human Resource Management, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University
R. Khil,
Postgraduate student of the Department of Business and Human Resource Management,
Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University, Chernivtsi Yuriy Fedkovich National University

DEVELOPMENT OF THE STARTUP ECOSYSTEM IN UKRAINE AS AN EXAMPLE OF THE CHERNIVET REGION

У статті розглянуто розвиток екосистеми стартапів. На основі аналізу даних про фінансове забезпечення стартапів в Україні можна зазначити, що ринок стартапів в країні активно розвивається, проте стикається з конкретними фінансовими викликами, які пов'язані із наслідками війни в Україні. Відповідно до статистичних даних менше 10% стартапів мають доступ до венчурного капіталу, тоді як інші здійснюють пошук альтернативних джерел фінансування.

Грантові програми від "єРобота" стали ключовим джерелом фінансування для українських стартапів. Різноманітність програм та активна участь державних організацій, таких як Державний центр зайнятості дозволяють охопити значну кількість напрямків та запитів потенційних діючих підприємців. Проте, обсяг доступних грантів залишається обмеженим, і конкуренція між стартапами за такими ресурсами висока.

У зв'язку з цим можна визначити потребу в подальших заходах для покращення доступу до фінансування для стартапів в Україні. Це може включати розвиток нових фінансових інструментів, стимулювання інвестиційного клімату та сприяння взаємодії між стартапами та інвесторами. Незважаючи на війну, нові стартапи все ще продовжують з'являтися, після вторгнення росії майже 250 000 українських підприємців розпочали нові проекти. Під час війни технологічні стартапи та ІТ-бізнес є головними драйверами економічного зростання та інвестиційної активності в Україні. З обсягом ринку в 5,5 млрд доларів США галузь зросла на 13% в 2022 році.

Стартап-середовище в Україні активно розвивається, і в цьому процесі важливу роль відіграють наступні аспекти: інкубатори та акселератори; технологічні парки; фінансування; освіта та навчальні програми; технічна експертиза; іноземна підтримка; громадські ініціативи; нетворкінг та заходи.

The article examines the development of the startup ecosystem. Based on the analysis of data on the financial support of startups in Ukraine, it can be noted that the startup market in the country is actively developing, but it faces specific financial challenges related to the consequences of the war in Ukraine. According to statistics, less than 10% of startups have access to venture capital, while others are looking for alternative sources of funding.

YeRobot's grant programs have become a key source of funding for Ukrainian startups. The variety of programs and the active participation of state organizations, such as the State Employment Center, allow us to cover a significant number of directions and requests of potential active entrepreneurs. However, the volume of available grants remains limited, and competition among startups for such resources is high.

In this regard, it is possible to determine the need for further measures to improve access to financing for startups in Ukraine. This may include the development of new financial instruments, stimulation of the investment climate and promotion of interaction between startups and investors. Despite the war, new startups still continue to appear, after the Russian invasion, almost 250,000 Ukrainian entrepreneurs started new projects. During the war, technology startups and IT businesses are the main drivers of economic growth and investment activity in Ukraine. With a market size of US\$5.5 billion, the industry will grow by 13% in 2022.

The startup environment in Ukraine is actively developing, and the following aspects play an important role in this process: incubators and accelerators; technological parks; financing; education and training programs; technical expertise; foreign support; public initiatives; networking and events.

This shows how the success of Ukrainian startups affects the country's economy, drives technological progress and brings Ukraine to the world innovation arena. Their activities stimulate the development of the high-tech sector, attracting investments and strengthening Ukraine's position in the global innovation ecosystem.

*Ключові слова: стартап, екосистема, фінансування стартапів, гранти, державні програми.
Key words: startup, ecosystem, financing of startups, grants, government programs.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

За останнє десятиліття зростання української стартап-екосистеми було вражаючим. Українські стартапи розробили низку інноваційних продуктів від фінтеху до агротехнологій та інших галузей, а також створили чимало інноваційних продуктів і послуг. Однак, незважаючи на свої досягнення, українські стартапи все ще стикаються з низкою проблем. Зокрема, українські стартапи історично мали труднощі із залученням інвестицій через сприйняття України як ринку з високим рівнем ризику. Іншою серйозною проблемою є культурні та мовні бар'єри, з якими стикаються українці. Триваюча війна між Росією та Україною в Україні також є серйозним бар'єром для українських стартапів. Тому, уявлення про те, що Україна є ринком з високим рівнем ризику, є основною перешкодою для стартапів. Це відлякує іноземних інвесторів та клієнтів і ускладнює вихід вітчизняних стартапів на міжнародні ринки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Значна чисельність вітчизняних і зарубіжних учених і практиків досліджувало таке явище, як стартапи, екосистеми стартапів, а також фактори, що впливають на їх розвиток. Так, Гусаковська Т. О., Кужель Н. Л. [1]; зосередили увагу на екосистемі стартапів. У свою чергу Курченко О. О. [6] Скорик Г. І., Недошитко А. А. [8] проаналізували екосистеми підтримки та розвитку стартапів в Україні у регіональному розрізі. Сак Т. В., Шостак Л. В., Вознюк Ю. С. [9] розглянули фактори створення екосистем стартапів та запропонували організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу. У фаховому середовищі активно дискутуються питання щодо підтримки стартапів та формування державної інноваційної політики [2—5; 7].

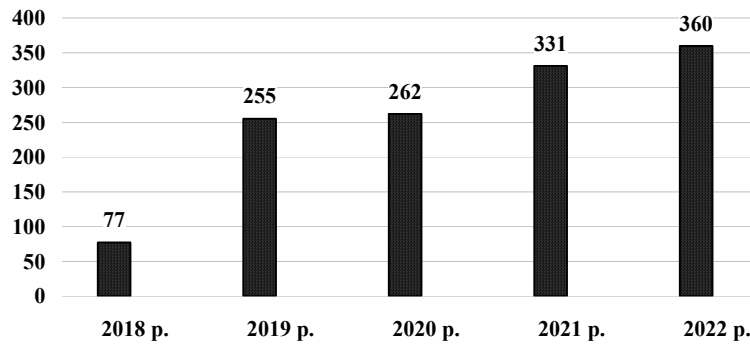

Рис. 1. Кількість українських стартапів, що вийшли на світовий ринок у 2018–2022 роках

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Таким чином, тематика стартапів є багатогранною та складною, що пов'язано з мінливістю даної сфери інноваційної діяльності, а формування екосистеми стартапів потребує детального вивчення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Дуже важливо розуміти генезис розвитку української стартап-екосистеми. Це пов'язано з тим, що стартапи є рушіями інновацій, економічного зростання та розвитку технологічних рішень. У сучасному бізнес-середовищі стартапи стають каталізаторами змін у різних галузях, і їхній успіх залежить від існування належної екосистеми.

Існує кілька важливих аспектів розвитку стартап-екосистеми в Україні. Створення сприятливого середовища для стартапів сприятиме створенню нових робочих місць, залученню кваліфікованих фахівців та стимулюванню інноваційного потенціалу країни.

Роль фінансів у цьому контексті є надзвичайно важливою. Фінансова підтримка дозволяє стартапам зробити перші кроки, вивести свої ідеї на ринок і створити продукти та послуги, здатні конкурувати на глобальному рівні.

Крім того, розвиток екосистеми стартапів створює сприятливе середовище для обміну ідеями та співпраці між компаніями та урядами. Це може допомогти вирішити низку проблем та підтримати інноваційні проекти. Взаємодія з існуючими компаніями, інвесторами та іншими учасниками екосистеми дозволяє стартапам вивчати досвід інших, отримувати доступ до нових ринків та підвищувати свої шанси на успіх.

Аналіз поточного стану стартап-екосистеми в Україні є необхідним кроком для розуміння динаміки та перспектив сектору. Дослідження стартап-екосистеми включає оцінку різних аспектів корпоративного, інвестиційного, інфраструктурного та регуляторного середовища.

Оцінка стану венчурних інвестицій в українські стартапи є важливим кроком у розумінні динаміки української стартап-екосистеми. Український ринок стартапів переживає перехідний період і привертає увагу вітчизняних та іноземних інвесторів.

За останні п'ять років венчурні інвестиції в українські стартапи значно зросли і перевищили 300 мільйонів доларів США, що свідчить про активний інтерес інвесторів до місцевих інноваційних проектів.

Подальший аналіз секторів та галузей, які найбільше приваблюють венчурні інвестиції, показує, що інформаційні технології, медичні технології та сільськогосподарські технології є найпривабливішими для інвесторів — на ці сектори припадає понад 60% інвестицій.

Україна вже визнана однією з найперспективніших локацій для стартапів у Східній Європі, а кількість інвесторів, які беруть активну участь у розвитку стартап-екосистеми країни, значно зросла.

Startup Ranking Service щорічно складає рейтинг кількості стартапів у кожній країні; станом на грудень 2023 року до рейтингу увійшли 137 країн, серед яких Україна посіла 39-те місце з 371 стартапом. Не дивно, що перше місце посідають Сполучені Штати Америки (77 621 стартап), друге — Індія (16 225 стартапів), а третє — Велика Британія (7 051 стартап) [12].

Детальний розгляд розподілу венчурних інвестицій за стадіями розвитку стартапів показує, що понад 70% інвестицій спрямовуються на ранню та середню стадії розвитку, що підтверджує високий рівень інноваційності українських стартапів.

Хоча перспективи зростання венчурних інвестицій в Україні залишаються високими, важливо вирішити такі проблеми, як нестабільність економічного та правового середовища, щоб забезпечити стійкість і розвиток стартап-екосистеми в країні.

Огляд інноваційних центрів та технологічних парків України вражає своєю динамічністю та різноманітністю. На поточному етапі понад 50 інноваційних центрів та технологічних парків активно сприяють розвитку різних галузей, починаючи від інформаційних технологій і закінчуючи біотехнологіями.

Аналізуючи розподіл за регіонами, варто зазначити, що Київ, Львів та Харків є лідерами не лише за кількістю центрів, але й як центри інноваційної активності. Проте інтенсивний розвиток інноваційних об'єктів спостерігається і в інших регіонах країни.

Крім того, інноваційні центри активно співпрацюють з університетами та підприємствами, забезпечуючи обмін знаннями та технологіями. Такі обміни сприяють розвитку стратегічних партнерств, які підтримують науково-технічний прогрес України.

Ініціативи та програми підтримки підприємництва в Україні демонструють напролюд широкий та різноманіт-

Таблиця 1. Статистика за напрямками діяльності стартапів, профінансованих за урядовою програмою "єРобота" у Чернівецькій області за 2022–2023 рр.

В розрізі КВЕД за всіма заявами	2022 р.		2023 р.	
	кількість	%	кількість	%
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	5	3,4	7	2,6
Переробна промисловість	28	21,2	29	10,7
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	1	0,8	3	1,1
Оптова та роздрібна торгівля	54	40,09	116	43,0
Тимчасове розміщування й організація харчування	18	13,6	38	14,1
Інформація та телекомунікації	3	2,3	9	3,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	3	2,3	17	6,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	3	2,3	1	0,4
Освіта	1	0,8	8	3,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	9	6,8	17	6,3
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1	0,8	3	1,1
Надання інших видів послуг	6	5,61	19	7,8

ний спектр заходів, спрямованих на сприяння інноваціям. На даному етапі розвитку України понад 30 діючих програм, як державних, так і приватних, роблять важливий внесок у підтримку підприємництва та створення сприятливого середовища для стартапів.

Аналіз фінансових показників цих ініціатив показує, що за останні два роки фінансування збільшилося на 40%. Це свідчить про активний інтерес та готовність інвесторів підтримувати інноваційні проекти в Україні.

Програма охоплює широкий спектр галузей, від інформаційних технологій до медичних та енергетичних технологій. Це стимулює розвиток різних галузей і дає можливість стартапам з різних секторів отримати підтримку відповідно до їхніх потреб.

Особливої уваги заслуговує підтримка стартапів на ранніх та середніх стадіях розвитку. Понад 60% ініціатив спрямовані на цей сегмент, що свідчить про визнання важливості ранніх стадій розвитку підприємств.

Іншим важливим аспектом є зростаюча участь жінок у стартап-індустрії завдяки спеціальним програмам та ініціативам для жіночого підприємництва. Крім того, взаємодія з міжнародними інвесторами та програми міжнародного співробітництва підвищують ефективність та конкурентоспроможність українських стартапів на світовому ринку.

Стартап-середовище в Україні активно розвивається, і в цьому процесі важливу роль відіграють наступні аспекти:

1. Інкубатори та акселератори. В Україні існують різноманітні інкубатори та акселератори, які підтримують стартапи на ранніх стадіях розвитку. Прикладами є UNIT.City, GrowthUP та університетські інкубатори.

2. Технологічні парки. Технологічні парки, такі як інноваційний парк UNIT.City в Києві, забезпечують інфраструктуру для стартапів, пропонуючи офіси, лабораторії та спільні приміщення.

3. Фінансування. Існують різні джерела фінансування, які допомагають стартапам розвиватися та масштабуватися, включаючи венчурні фонди, інвестиційні компанії та грантові програми.

Так, Урядовий проєкт "Електронна робота" пропонує грантову програму для підтримки розвитку підприємства та створення нових робочих місць. Зокрема, це малі гранти на відкриття або розширення власної компанії. Уряд запустив цю програму в липні 2022 року.

Головною умовою отримання малого гранту є створення робочих місць. Залежно від суми залучених інвестицій, діючий підприємець або бізнес-стартап повинен створити одне або два робочих місця (одне — 150 000 грн, два — 250 000 грн).

Грантова програма "Самозайнятий бізнес" спрямована на тих, хто бажає розпочати або розвинути мікробізнес від хімчисток та ательє до кав'ярень, пекарень та салонів краси.

Гранти можуть бути використані для покриття наступних витрат: придбання меблів та обладнання, необхідних для започаткування або розвитку бізнесу; придбання ліцензій/програмного забезпечення; придбання худоби, рослин та саджанців для розплідників; маркетингових та рекламних послуг; оренди нежитлових приміщень та обладнання; лізингу транспортних засобів тощо.

Компанії, які отримують гранти, повинні створити щонайменше одне робоче місце, працювати не менше трьох років і сплачувати податки до бюджету, в тому числі й від своїх працівників. Гранти підлягають поверненню лише у випадку, якщо підприємство не створило достатню кількість робочих місць відповідно до умов гранту.

Так, Чернівецький обласний центр зайнятості працює над програмою Уряду "Власна справа". У 2022 р. було схвалено 132 рішення щодо фінансування за цією програмою. Середній розмір гранту становить 235 000 грн, а загальна сума склала понад 24 523 220 грн [4].

Серед отримувачів у Чернівецькій області 98 підприємців та 15 юридичних осіб розширили свій бізнес та створили стартапи. Крім того, 19 планують заснувати компанії. Чернівецька область входить до п'ятірки лідерів за кількістю прийнятих рішень.

У 2023 році 270 заявників були схвалені для отримання грантів за програмою "Власна справа". Очікується, що учасники програми створять 565 робочих місць. Серед отримувачів грантів — 226 діючих підприємців та 11 юридичних осіб, які розширюють свій бізнес. Крім того, 33 підприємці планують розпочати власну справу. Загальна сума грантів у Чернівецькій області у 2023 році становить 64 063 880 гривень.

116 проєктів були найуспішнішими у сферах оптової/роздрібною торгівлі та ремонту автомобілів. 38 проєктів у сфері тимчасового розміщування й організації харчування та 29 проєктів у переробній промис-

ловості посіли друге та третє місця за кількістю наданих грантів відповідно. У сфері професійної, наукової та технічної діяльності було відібрано 17 проектів.

У 2023 році фінансування урядової програми "єРобота" в Чернівецькій області зросло на 161%, в порівнянні з 2022 роком.

4. Освіта та навчальні програми. Навчальні заклади та навчальні програми, такі як Києво-Могилянська бізнес-школа та UNIT Factory, навчають молодих людей та надають їм навички, необхідні для роботи у стартап-секторі.

5. Технічна експертиза. Україна має велику кількість талановитих інженерів та розробників програмного забезпечення, що створює сприятливе середовище для технологічних стартапів.

6. Іноземна підтримка. Українські стартапи можуть отримати підтримку від іноземних програм та організацій, таких як Horizon 2020 та ЄБРР, а також залучити інвестиції від міжнародних венчурних фондів.

7. Громадські ініціативи. Низка громадських ініціатив та організацій, таких як Львівський ІТ-кластер та Kyiv Smart City, активно сприяють створенню сприятливої екосистеми для стартапів.

8. Нетворкінг та заходи. Регулярні заходи, конференції та нетворкінг, такі як iForum та IDCEE, сприяють обміну ідеями та взаємодії між українськими стартапами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ці елементи створюють унікальну екосистему, яка підтримує розвиток українських стартапів, допомагаючи їм зростати, залучати фінансування та конкурувати на світовому ринку.

Одним із прикладів успішного українського стартапу є Grammarly. Цей сервіс, що спеціалізується на перевірці граматики та стилю письма, отримав значне внутрішнє та міжнародне фінансування та міцну репутацію. Вплив на економіку полягає у створенні високотехнологічних робочих місць, залученні інвестицій та підтримці глобальної репутації України як інноваційної держави.

Інвестиції в Grammarly були успішними на різних етапах розвитку. Серед інвесторів такі компанії, як General Catalyst, Spark Capital та Institutional Venture Partners (IVP) [10].

Перша інвестиція була отримана у 2017 році. Цей стратегічний крок передбачав залучення 110 млн доларів США від п'яти відомих фондів. 110 мільйонів доларів США від п'яти відомих фондів забезпечили ресурси, контакти та експертизу, необхідні для виведення компанії на новий рівень [11].

Через два роки Grammarly отримала реінвестиції в розмірі 90 млн доларів США, що дозволило збільшити вартість компанії до 1 млрд доларів США і виправдати очікування первинних інвесторів.

Компанія стала першою українською декакорною компанією, яка залучила останній раунд фінансування у розмірі 200 мільйонів доларів США у 2021 році.

Цікавим є приклад preply це платформа для онлайн-освіти, яка дозволяє вчителям та репетиторам віртуаль-

но спілкуватися зі студентами онлайн. Платформа класифікує та ранжує репетиторів за допомогою алгоритмів, які застосовують елементи машинного навчання.

У 2016 році такі інвестори, як Techstars, SMRK VCDigital та Артур Костен, вклали в Preply 1,3 мільйона доларів США.

Також заслуговує на увагу стартап Petcube інтерактивний пристрій для взаємодії з домашніми тваринами. Petcube, який залучив фінансування, не тільки здобув популярність серед власників домашніх тварин, але й зробив важливий внесок у розвиток Інтернету речей та індустрії "розумного будинку".

Petcube починався з особистих внесків трьох українських засновників, а в 2013 році стартап отримав посівне фінансування в розмірі 70 000 доларів США від SOSventures та інвестора Семена Дукача. Це було частиною програми акселератора НАХ. Того ж року Petcube запустив успішну кампанію на Kickstarter, зібравши 251 000 доларів США за два тижні. Це зробило його одним з найуспішніших продуктів для домашніх тварин, профінансованих громадськістю. На сьогоднішній день компанія залучила понад 14 мільйонів доларів інвестицій і продала сотні тисяч пристроїв у 18 країнах світу [11].

Ці приклади показують, як успіх українських стартапів впливає на економіку країни, рухає технологічний прогрес і виводить Україну на світову інноваційну арену. Їх діяльність стимулює розвиток високотехнологічного сектору, залучення інвестицій та посилення позицій України у світовій інноваційній екосистемі.

Література:

1. Гусаковська Т. О., Кужель Н. Л. Розвиток стартапів в Україні: проблеми та перспективи. Економіка та управління національним господарством. 2020. № 4. С. 29—34.
2. Водянка Л.Д., Ксьондз С.В., Сенюк А.І. Патентно-ліцензійне забезпечення технологічної політики України. Науковий вісник Чернівецького університету. Економіка. 2014. Вип. 694—695. С. 67—77.
3. Водянка Л. Д. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності переробних підприємств Буковини. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2013. № 2. С. 119—125.
4. Водянка Л. Д., Кутаренко Н. Я., Сеньовська Я. В. Суть та необхідність використання сучасних інноваційних технологій в сільському господарстві Чернівецької області. Агросвіт. 2018. № 5. С. 53—60.
5. Водянка Л.Д., Крисанов Д.Ф. Стратегії нарощування інноваційного потенціалу підприємствами харчової промисловості. Економіка і прогнозування. 2015. № 1. С. 89—104.
6. Курченко О. О. Становлення та розвиток стартапів в Україні: проблеми та шляхи вирішення. Український соціум. 2016. № 2 (57). С. 80—87. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/80-87_no-2_vol_57_2016_UKR.pdf (дата звернення: 12.01.2024).
7. Лопатинський Ю.М. Інвестиції: економічна і соціальна ефективність. Фінанси України. 1997. № 8. С. 76—84.

8. Скорик Г. І., Недошитко А. А. Розвиток стартапів в Україні: проблеми та перспективи. Вісник Хмельницького національного університету. 2021. № 6. Т. 1. С. 65—69

9. Сак Т. В., Шостак Л. В., Вознюк Ю. С. Розвиток стартапів в Україні: теоретичні аспекти, тенденції, можливості. Економіка та управління національним господарством. 2022. № 65. С. 43—48.

10. Палійчук Є. С., Федоров Р. К. Основні перешкоди розвитку стартапів України. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9574> (дата звернення: 15.01.2024).

11. Федоров Р. К. Стан та основні напрями розвитку стартапів в Україні. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8783> (дата звернення: 15.01.2024).

12. Ukrainian startup ecosystem. Report. Cofund. 2022. URL: https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/01/PUSB_REPORT_UKRAINIAN_STARTUP_ECOSYSTEM_2022.pdf (дата звернення: 15.01.2024).

References:

1. Husakovska, T. O. and Kuzhel, N. L. (2020), "Development of startups in Ukraine: problems and prospects", *Ekonomika ta upravlinnya natsionalnym hospodarstvom*, vol. 4, pp. 29—34.

2. Vodianka, L.D., Ksyondz, S.V. and Senyuk, A.I. (2014), "Patent and license support of technological policy of Ukraine", *Naukovyy visnyk Chernivets'koho universytetu: Zbirnyk nauk. prats'*. *Ekonomika*, vol. 694—695, pp. 67—77.

3. Vodianka, L. D. (2013), "Modern trends in the development of innovative activity of processing enterprises of Bukovyna", *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky*, vol. 2, pp. 119—125.

4. Vodianka, L., Kutarenko, N. and Seniovskaya, Ya. (2018), "The nature and necessity of the use of modern innovation technologies in the agricultural economy of the chernivtsi region", *Agrosvit*, vol. 5, pp. 53—60.

5. Vodianka, L.D. and Krysanov, D.F. (2015), "Strategies for building innovation potential of food industry enterprises", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 1, pp. 89—104.

6. Kurchenko, O. O. (2016), "Formation and development of startups in Ukraine: problems and solutions", *Ukrayinskyi sotsium*, [Online], vol. 2 (57), pp. 80—87, available at: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/80-87__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf. (Accessed 12 January 2024).

7. Lopatynskiy, Yu. M. (1997) "Investments: economic and social efficiency", *Finances of Ukraine*, vol. 8, pp. 76—84.

8. Skoryk, H. I. and Nedoshytko, A. A. (2021), "Development of startups in Ukraine: problems and prospects", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 6 (1), pp. 65—69.

9. Sak, T. V., Shostak, L. V. and Voznyuk, Yu. S. (2022), "Development of startups in Ukraine: theoretical aspects, trends, opportunities", *Ekonomika ta upravlinnya natsionalnym hospodarstvom*, vol. 65, pp. 43—48.

10. Paliychuk, Ye. S. and Fedorov, R. K. (2021), "The main obstacles to the development of startups in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9574> (Accessed 15 January 2024).

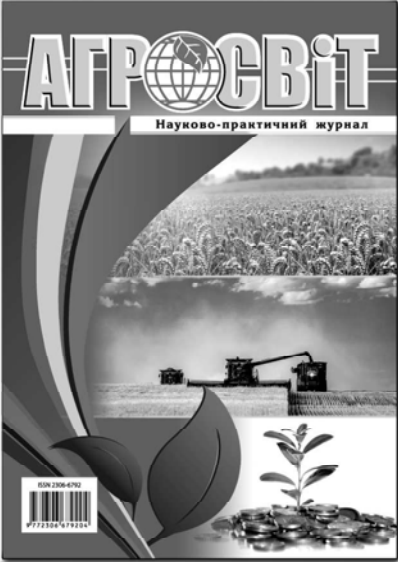
11. Fedorov, R.K. (2021), "The state and main directions of development of startups in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8783> (Accessed 15 January 2024).

12. Cofund (2022), "Ukrainian startup ecosystem. Report", [Online], available at: https://www.startupbridge.eu/wp-content/uploads/2022/01/PUSB_REPORT_UKRAINIAN_STARTUP_ECOSYSTEM_2022.pdf. (Accessed 15 January 2024).

Стаття надійшла до редакції 25.01.2024 р.

<https://nayka.com.ua>
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292